

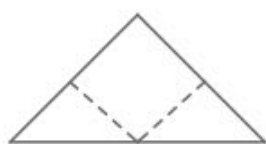
Jövőképek - stratégiák

Kun Tamás
BME Építőművészeti Doktori Iskola
Témavezető: Nagy Iván DLA és Vasáros Zsolt DLA
2015 január

Tartalom

Absztrakt

A tervezett jövőkép

Stratégiai tervezés

Tervezési stratégiák

Jelölés
Képlet
Magatartás
Művészetek
Utópiák

Irodalomjegyzék

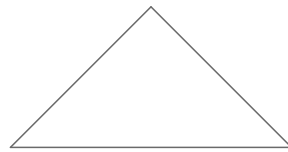
Absztrakt

Riegler és Riewe szerint az építészeti projekt akkor sikeres, ha a feltétel nélküli, körültekintő vizsgálódást követően, a létrejövő épület képes dialógusban maradni környezetével, ezzel is igazolva, hogy a tervezés alatt felmerült koncepcionális állítások valóságnak bizonyultak. Ez lehet a fenntartható projekt biztosítéka.

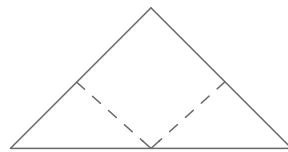
Megfordítva a gondolatmenetet, a funkcióiktól megfosztott, illetve felhagyott épületek, területek, városrészek sikeres visszacsatolása is ennek a pároszédnek a megindításával válhat sikeressé. A párbeszéd alapja egy olyan közös nevező lehet, mely reagál a helyre és időre, de független marad a rövidtávú, esetenként kézenfekvő, de jelentéstartalom nélküli befolyásoktól. Ezen párbeszédet generáló építészeti eszközök teljes felsorolása és rendszerezése nem lehetséges, és nem is cél. Jelen írás egy olyan kitekintésre tesz kísérletet, mely megvalósult, eltérő léptékű, hozzáállású és jelentéstartalmú alkotások érintésével vázol fel jövőképeket, többletjelentést, üzenetet hordozó építészeti stratégiákat, gondolatmeneteket, melyek képesek megalapozni a fenntartható projekt létrejöttét.

Tervezett jövőkép

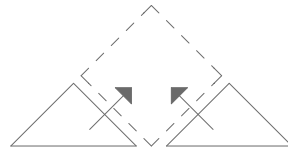
Jövőkép

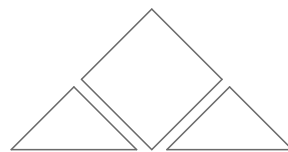
Tervezett folyamat

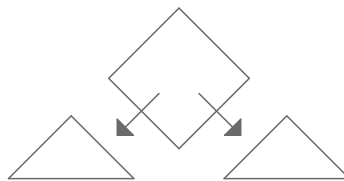
Hiányzó stratégia

Alkotók

Utópia

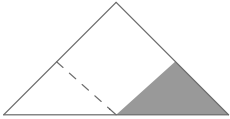

A projekt előkészítéstől, melynek elvárt részei a gazdasági (finanszírozási) és mellette az építészeti szerepvállalás, önmagában a sikeres projekt megvalósítás, illetve az elért állapot nem biztosítható hosszútávon. Ilyen esetekben a folyamatot a szereplők egy megálmodott, de nem valós relációkon alapuló, vonzó képpel támasztják alá, a sikeres megvalósulás érdekében. A posztmodern teória szerint ezek azok a „képek”, amelyek aztán realitássá válnak, már nem a valóságot vizsgáljuk, hanem annak szimulációját. A kommunikáció ezeken a képeken keresztül történik. De hová vezet mindez? Ma már tudjuk: a posztmodern világ agóniájához és gyors önfelszámolásához. A tervezett jövőkép, melynek tárgya a fenntartható projekt, egy előremutató, átgondolt és önmagában teljes vízió, egy határozott elképzelés. Ehhez szükséges a tervezési stratégia, a “mag”, mely az alapvető építészeti műszaki háttérrel és gazdasági megalapozottsággal (lásd stratégiai tervezés) alátámasztva, egységesen képes a tervezett jövőképet valóra váltani, számolva a tervezéskor még előre nem látható, változó körülmények esetleges hatásaival is. Ez a stratégia szerep korábban jellemzően csak a tervezők sajátja volt, a napjainkban tapasztalható többszereplős folyamatok azonban e téren is változást idéznek elő.

A tervezési stratégia magja lehet egy képletszerű megoldás, metódus, magatartás, hangsúly, olyan többletjelentés, érték, mellyel a tervezett jövőkép valószínűsíthetően kerek egészé áll össze. Az utópia, a szó forrását értelmezve olyan helyre, élményre utal, melyet nem bárki számára nem elérhető, csupán valamilyen rendkívüli körülmény kapcsán lehetünk a része. Ezt továbbfejtvé, az utópisztikus tervezési elképzeléseknek is alapja valamely szokatlan, ritka, erős politikai vagy gazdasági befolyás. A pozitív utópiákban fő szempont, hogy az elképzelt világ jobb, mint a minket jelenleg körülvevő. Egyes esetekben, gyakorlatlan vagy szakértelem nélküli szereplők befolyásával a reláció megfordulhat, az építészet és a gazdasági stratégia könnyen alárendelt szerepbe kényszerül.

A projekt és – szociális, építészeti - környezete közötti párbeszédet megalapozó módszerek lehetnek:

1. Jelölés (üzenet) - Előképek
2. Képlet (elmélet) – Elemental, Lacaton
3. Magatartás (stratégia) – R Riewe
4. Művészetek - Eliasson
5. Utópisztikus elképzelések – Lafayette, Zlín

Stratégiai tervezés

A közgazdaságtanból ismeretes stratégiai tervezés az a folyamat, melynek során a minket körülvevő változások természetét elemezve, azokat egyre jobban megértve, növekvő eséllyel alakítjuk az azok megváltoztatására, jobbítására alkalmazott módszereket és eljárásokat, illetve irányítjuk azok megvalósítását. A stratégiai tervezést sokféleképpen definiálják, többféle megközelítés létezik. Ezek szemléltetésére jó példa a nagykőrösi Szabó Károly Városi Könyvtár stratégiai terve:

1. A stratégiai tervezés mindig egy meghatározott cél érdekében megvalósítandó összetett folyamat. A tervezés lényege, hogy az intézményt, pl. a könyvtárat olyanná alakítsa, ami megfelel a vele szemben támasztott igényeknek. A stratégiai tervezés a környezeti változások és a könyvtár lehetőségeinek összevető vizsgálatán alapszik. ¹
2. A stratégiai tervezés a jövő építésének feltétele. A stratégiai tervezés folyamatos tevékenység, amely mindig hosszabb távot fog át. A hosszabb táv tényleges hosszát a megrendelő által kitűzött célok elérhetősége és a kapcsolódó tevékenységek jellege határozza meg. A stratégiai tervezés olyan folyamatosan végződő komplex folyamat, amely a jövőben megvalósítandó tényleges stratégián alapszik. Olyan összefüggő célok együttese, amely a kitűzött időszak alatt valósítható meg. A stratégiai tervezésben minden tevékenység, minden taktikai lépés a végső cél elérését szolgálja. ²
3. A stratégiai tervezés a dinamikus tervezés eszköze. A könyvtári makro és mikro környezet megismerése az első lépés. Az ismeretekből levont következtetéseket kell alkalmazni az alapvető cél szem előtt tartásával, és folyamatosan szembesíteni a kitűzött célok megvalósíthatóságával. A stratégiai tervezés, ha megfelelően alkalmazzuk, cselekvés és jövő orientációjú, és az innovatív könyvtári menedzsment eszköze. ³

Tehát a stratégiai tervezés egy újfajta gondolkodási szemlélet. Nem csupán elvégzendő lépések egymásutánisága egy elképzelt és megvalósítandó cél érdekében. Ezen újfajta szemlélet segítségével a könyvtár követni tudja a társadalomban, a gazdasági életben történő változásokat, ezzel megadva magának az esélyt, hogy olyan dinamikus intézmény legyen, amely tevékeny alakítója és nem szenvedője a változásoknak. Egyszóval: a stratégiai tervezés a túlélés egyik alapja. A stratégiai tervezés ötletgeneráló folyamat, eltérő, illetve összecsengő gondolkodásmódokat integrál. A jövőre irányul, mert megpróbálja előrejelezni, megteremteni és ellenőrzés alatt tartani azt. A változásra is irányul, mert stratégiákat fejleszt ki arra, hogy a jelenlegi helyzetből hogy jussunk el egy jövőbeni állapotba. Mindemellett a stratégiai tervezés politikai csoportfolyamat és szervezeti tanulási folyamat is. ⁴

Jó stratégiai terv elkészítése nagyon nehéz feladat, alapos előkészítő munkára, gazdasági, pénzügyi elemzésekre kell hogy épüljön. Pontosán meg kell határozni azt az időhatárt, ami alatt egy-egy terv elvégezhető, miközben nem tudjuk, hogy milyen váratlan eseményekkel kell számolnunk a terv előkészítésének időszakában. A határidők időtartamának betartásainak tervezésénél figyelembe kell venni minden olyan tényezőt, ami azt befolyásolhatja. A társadalmi, politikai, gazdasági bizonytalanságok eleve gátló tényezői a tervkészítésnek. ⁵

¹ LINE, Maurice B.: 1994. márciusában a British Council Manchesterben rendezett International Academic Library Management szemináriumán elhangzott előadásából.

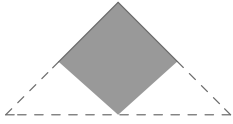
² ABEGG, Martin G.- Goldberg, Kalman: Transforming the Library: Strategic Planning at Bradley University = Strategic planning in higher education, 1991. 131. p.

³ GRATCH, Bonnie-Wood, Elizabeth: Strategic planning: implementation and first-year appraisal. = The Journal of Academic Librarianship, 1991. Vol. 17. No. 1. 10. p.

⁴ CORRALL, Sheila: Stratégiai tervezés könyvtárak és információs szolgáltatások számára, Budapest: OSZK, 1998. 8-9. p.

⁵ A nagykőrösi Szabó Károly Könyvtár stratégiai terve

Tervezési stratégiák

Jelölés

jelentés, üzenet, hangsúly

“...Az építészet elsődleges feladata ugyanis társadalmi-kulturális jellegű, s szabadsága nem mérhető egy mércével az önkifejezés-önmegvalósítás művészeti képviselőinek szabadságával. A földre vajú, eget karcoló alkotó ember felelőssége – Isten és ember előtt – óriási. Műve a hely és az idő pillanatnyi – de valós – kívánalmainak olyan művészi interpretációja, mely generációkon átívelve szól a jövőhöz. Az építészeti alkotást éppen e jellege helyezi – helyezné, ha a fenti elvet építészeink is megértenék és magukévá tennék – minden gazdasági és praktikus szempont fölé...”¹

A jelölés szóról asszociálhatunk az írással kapcsolatos módszereinkre: aláhúzás, kiemelés, bekeretezés, tehát egyfajta figyelemfelkeltés. Az építészeti szerepkörben a jelölés lehet az a felértékelődött eszköz, egyfajta módszer, mely tágabb kontextusban is képes hatást gyakorolni, üzenetet hordozni, ház és környezete között párbeszédet generálni.

A 2008 óta megváltozott gazdasági környezetben az építész szerepe jelentősen átalakult. Egy felhagyott vagy nem használt terület visszacsatolása során az építész gyakran keresi helyét, a hagyományos értelemben vett építész tervező szerep nem elégséges. Az új feladatkör legerősebben már a döntéshozás folyamatában, egy többszereplős szakértői csoport egyenrangú alkotójaként teljesebben be.

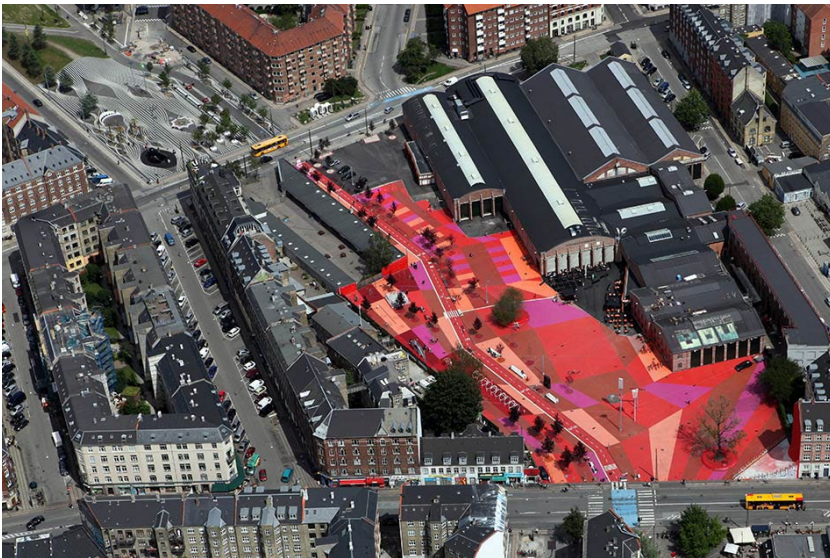

The Shed, London, National Theater – Haworth Tompkins

¹ Dettre Gábor – filmrendező

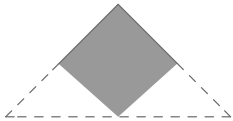
Plaza de España, Santa Cruz de Tenerife, Canary Islands, Spain – Herzog & De Meuron

Red square in superkilen urban park, Copenhagen - BIG, topotek1 + superflex

Építészeti pályázat, sarki konyhó, Kanada 2012 - Mjolk

Képlet

elmélet, logika, racionalitás, séma

A képletszerű stratégiák realizálják a forrásokat, körültekintőek a valós igényeket illetően, megteremtik a szükséges tereket de emellett az elképzelhető legtöbbféle használat vagy változtatás lehetőségét is biztosítják.

ELEMENTAL

Egy fél jó ház \neq egy kis ház

“Mi az Elemental-nál szakítottunk a reduktív tervezési logikával és a szintézis elvét követjük helyette. Szerintünk, ha egy rendelkezésre álló büdzsé negyven négyzetméterre elegendő csupán, akkor ahelyett, hogy egy kis házat fogalmoznánk meg, miért nem építjük fel egy jobb ház felét? Ha ez alapján úgy tervezzük a negyven négyzetmétert, mint a nyolcvan fele, felmerül a kérdés: melyik felet építsük meg? Azt gondoljuk, azt a házrészét kell megvalósítanunk, melyet egy beköltöző család a későbbiekben önmagától nem tudna megfelelő minőségben, koncepcióba illeszkedve felépíteni.”

Szociális lakásépítés, Monterrey - Elemental

LACATON & VASSAL

A min + B max = ? (végtelen)

Tervezési stratégiákat tekintve több léptékben is „bizonyított” a francia Lacaton & Vassal tervezőpáros szinte képletszerű módszere.

„Az a célunk, hogy a lehető legkevesebb anyag felhasználásával a lehető legnagyobb teret hozzuk létre és ezzel az elképzelhető legtöbbszörre használat létrejöttét támogassuk.”

Az elméleti szintről kiinduló, mára már bevált gyakorlatuk szerint a rendelkezésre álló anyagi forrásokból biztosítva van egy program által megkövetelt minimum funkcióigényeket magába foglaló épületrész, valamint a büdtségéből lehető legkisebb anyagi forrást igénylő, lehető legkötetlenebb felhasználást is lehetővé tevő épületrész. A kettő együtt képezi azt a képletszerűségeen alapuló végeredményt, melyben esetektől függően, az egységek aránya és funkciója változó, de együttes működése határozott jövőképet fogalmaz meg a jelenkori rendszer tervezési, fenntarthatósági illetve média trendjeivel szemben. Egyik első megépült és működő példa lehet a 2000-ben megépült, Bordeaux mellett található lakóházuk.

House, Coutras

A hangsúlyozottan alacsony költségvetésű lakóház egy jellemzően sík, termelői területen fekszik. A ház két, egyenként 150 m² alapterületű egységből áll, melyek a növényházak világából ismert egyszerű fémvázal és féláttetsző illetve átlátszó polikarbonát héjazattal készültek. Az egyik egység tartalmazza a lakáshoz kapcsolódó, minimum elvárt élettereket, a második, üres térként megfogalmazott egység a nevelésesen alacsony költségekből felépülő, multifunkciós életteret, mely napalikként, télikertként, étkezőként, játszótérként, vagy összejövetelek helyszínékként impozánsan helytálló és működőképes. A beltéri hőmérsékletet többek mellett egy programozott rendszer szabályozza, mely a tetősíkon tervezett szellőzőpanelek mozgatásáért is felelős.

A megvalósult ház technológiai átértelmezése, funkcionális újszerűsége és képletszerűsége szembeötlő.

Family house, Coutras

Social housing, Mulhouse

A Mulhouse-ban megvalósult szociális lakásprojektjük egy fokkal nagyobb lépték. A 14 családház-egységből álló project célja, hogy olyan minőségi lakótereket hozzanak létre, melyek egységre vetített források mellett jelentősen nagyobbak, mint a lakásépítésben megszokott egyéb formulák esetében.

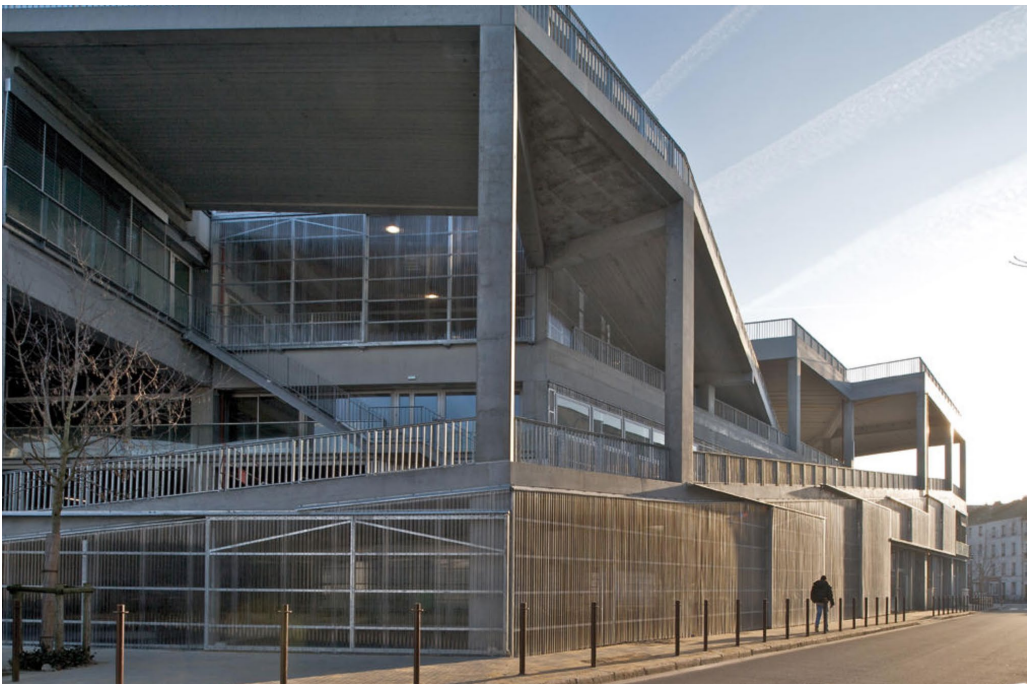
A kétszintes épület pillérvázás földszintjét 3m magasságban vasbeton födém fedí, erre az emeleten acélvázás, alacsony költségű növényházas struktúra épül, ennek egy része fűtött tér, egyéb részei télikert illetve terasz jellegűek. Az így felépülő 14 duplex egység földszintjeire az erős funkcionális rendeltetés, ezzel kontrasztban illetve ezt kiegészítve az emeletekre a maximális szintterületre törekvő, változatosan használható és variálható szeparálható életterek a jellemzőek.

Lakásépítés, Mulhouse

Építészeti iskola, Nantes

A Nantes-ban megvalósult építészeti iskola a középületek bevált struktúráira rácsfolva igyekszik eltérő választ adni. A számos, eltérő kialakításra lehetőséget adó nagyvonalú szerkezeti struktúra – pl. későbbi tantermek, szeparáció, kiállítások, rendezvények, multifunkciós tér – egy újfajta megvilágításba helyezi a megszokott szerkesztési elveket. A felszín felett 9, 16 illetve 22 m magasságokban kialakított vasbeton lemezek szintjeit acélszerkezetű, másodlagos szerkezeti struktúra osztja újabb szintekre. Az alapvető oktatási funkcióigények ezeken a szinteken kapnak helyet, ezekhez társulnak azok a többszintmagas, tágas pufferterek. Ezek transzparens homlokzati felületei utat adnak a fénynek a mélyebb részek számára is, jellegükből is pozíciójukból fakadóan ezek a járulékos terek az iskolai élet bázispontjai, rendezvényhelyszínei is egyben. Az épület így a Lacaton & Vassal féle képlet által befogadóképes a későbbi iskolai átszervezések, bővülések, esetleges egyéb új társuló funkciók számára, mindamelllett, hogy a tervezéskor és használatbavételkor feltételezett és figyelembe vett elsődleges funkciókat a lehető legkisebb költségek mellett a lehető legnagyobb területtel és használati szabadsággal szolgálja ki. Mint egyfajta pedagógiai eszköz, a project megkérdőjelezi a hagyományos iskolai programokat és tervezési normákat, helyette új és jövőbemutató állításokat fogalmaz meg, utakat vázol fel.

School of Architecture, Nantes

FRAC Nord-Pas de Calais, Dunkerque

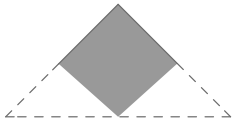
A FRAC alapvetően a regionálisan fellelhető és vonatkozó művészeti alkotások, kortárs közösségi gyűjtemények tárolását és kiállítását végzi. A gyűjteményeket leltározzák, megóvják, archiválják illetve prezentálják az érdeklődőknek kiállítások formájában, illetve egyéb galériák és múzeumok is bérlik azokat saját programjaik kiszolgálására.

A Dunkerque kikötőben álló régi javító csarnok, a 'Halle AP2' egyedülálló, szimbolikus objektum. Belső tere tágas, világos, impresszív. Alapvetően sokféle hasznosítása lehetséges. A tervezőpáros koncepciójának alapja, újabb, de fordított úton alkalmazva teóriájukat, hogy az önmagában értékes és egységes csarnokteret megőrzi, és oly módon implementálja a FRAC társuló funkcióit, hogy a csarnok tömeget megduplázza, és az összes kívánt funkciót a duplikátumban helyezi el. Ezzel az AP2 csarnok összes értéke és lehetősége, jelentősebb beavatkozás nélkül fennmarad, hasznosítási lehetőségei a kapcsolódó funkciókkal tovább bővülnek alkalmi kiállítások, performanszok, stb. Keretein belül. Az új épület a meglévővel könnyed, transzparens építészeti megformálása miatt nem rivalizál, hanem tovább hangsúlyozza annak karakterét, egyedülálló jellegét, identitását. A transzparens homlokzat mögött flexibilisen használható szerkezeti platformok sejlenek át, melyeket a FRAC használ. A két épület együtt is, de külön-külön is funkcionál. Az AP2 csarnok önmagában is alkalmas nagyszabású koncert, show, cirkusz, fedett sportesemény lebonyolítására.

A megvalósult projekt a felhagyott iparcsarnokok hasznosítására fogalmaz meg az örökségvédelem határain belül is vélhetően helytálló gondolatokat.

FRAC Nord-Pas de Calais, Dunkerque

RIEGLER RIEWE

A Riegler Riewe tervezőpáros a mindennapi realitást, annak korlátait inspiráló lehetőségnek tekintik. Ennek előfeltétele a nyitott, előítéletek nélküli vizsgálódás, majd a folyamat végén az elkészült épületnek is dialógusban kell maradnia a környezetével.

Széleskörű tanulmányaik során azonban sohasem egy-egy konkrét alkotás érdekli őket, hanem sokkal inkább az odavezető út, a módszer vagy stratégia.

Fontos számukra az épülethez választott anyagok és részletek jelentéstartalmának vizsgálata, ők maguk a „nyitott”-nak nevezett építőanyagokat használják, nyitottság alatt azt értve, hogy az anyag konkrét jelentés nélküli, neutrális, sőt immateriális legyen. Ennek érdekében akár a bevett kivitelezési módot is megváltoztatják, a graz-i egyetemi épület helyszíni beton homlokzatain például nem láthatunk munkahézagokat.

A Tetra Pak csomagolás szinonimája építészeti megközelítésmódjuknak. Az egyszerűnek látszó doboz kifinomult tudást testesít meg. Önmagában a doboz jelentés nélküli, de ha megtöltik, mindez megváltozik. A Tetra Pak doboz kitalálóját nem tudjuk megnevezni, mert sokak mérnöki tudása testesül meg benne, így akár a „szerző nélküliség” szimbólumát is láthatjuk benne.¹

„Stratégiánk segítségével olyan struktúrákat szeretnénk létrehozni, amelyek keretet adnak a használat komplex áramlásának. A mi építészetünk háttér; ennek alapja egy nem megerősítő, hanem kritikus és felforgató realizmus.” - Riegler Riewe

Műszaki Egyetem, Graz

¹ Nagy Iván DLA Doktori értekezés – Modern építészet / Modernitás 2.0

Műszaki Egyetem, Graz

n.31 Revista internacional de arquitectura
INTERNATIONAL ARCHITECTURE REVIEW

nexus Terra Pak por Roger Riewe
Arquitectura sin firma. Segunda modernidad.
Conversación entre E. Hubeli y U. Schwarz
Terra Pak by Roger Riewe
Signatureless Architecture. Second Modernity.
A Conversation Between E. Hubeli and U. Schwarz

2G

Riegler Riewe

Textos de | Texts by Eva Guffmann, Peter Allison, Bart Lootsma

Tetra Pak, avagy a háttér építésze

Silesian Museum, Katowice

Silesian Museum, Katowice

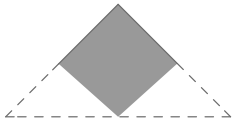
Zsolnay Negyed, terv

MCXVI

“Az európai és angolszász kultúrkör túlságosan is a végeredményre koncentrál, a keleti világ sokkal inkább figyeli a folyamatokat. A Zsolnay Kulturális Negyed vizsgálatakor inkább az utóbbit érzem fontosnak.

A városvezetés elvárása kifejezetten arányos volt a hasznosítást illetően és a terület adottságai, városszerkezeti pozíciója is segítette azt az utat, amit a tervpályázat jelölt ki véglegesen. Itt fontosnak érzem megjegyezni, hogy a megbízás tervpályázat útján dőlt el, és nem kapta meg a melót egy bennfentes kolléga. Így visszanézve, már ez is csoda. A Zsolnay tervpályázat eredménye egy váratlan, itthon szokatlan, de szerintem nagyon is kívánatos, jövőbe mutató következménnyel járt, pontosabban a győztes csapat fordította ebbe az irányba a folyamatokat. Ennek kifejtéséhez szeretném tudatosítani azt a körülményt, hogy a Zsolnay úgy viselkedik, úgy működik, úgy fejlődött és fejlődik, mint egy város (város a városban), nem úgy, mint egy épület. A részek jellemzően nem egységesen, sokkal inkább a saját törvényszerűségeik szerint működnek. A sokféleség erény (majdnem evidencia), a túlzott homogenizálás utáni vágy veszélyes, még értő kezekben is könnyen falanszterhez vezet. Ez alapvetően más hozzáállást, más módszert kíván az építésztől. A tervezők ezt előre látták. Úgy gondolkodtak, jobb, ha több csapat (végül 14 építész team) dolgozik párhuzamosan a munkán. Ezt döntő kérdésnek gondolom, előnyeit nem győzöm hangsúlyozni. A végeredmény számomra egyértelműen igazolja a módszert (de jó ezt leírni).”¹

¹ Kalmár László : Hogyan olvassuk a Zsolnayt? - epiteszforum.hu 2012. június

OLAFUR ELIASSON

Olafur Eliasson (1967) Dán-izlandi szobrász, építész, installáció tervező. Az elemi alkotók segítségével (víz, levegő, hőmérséklet) hoz létre lenyűgöző felhasználói élményeket. Tanácsa a fiatal tervezőknek: "Légy tekintettel arra hol alkotsz, mikor, és a világ mely részén, és ez hogyan viszonyul a művészi gyakorlathoz."

Eliasson arra biztatja a kortárs alkotókat, hogy vállalják fel önmagukat, vele a kockázatot, és alkossanak jelentésteli tartalmakat. Magabiztos, hogy művészet, a kreatív és jelentésteli alkotói munka a jövőben is átütő, nagyon erős, robusztus marad. Nem szabad, hogy az aktuális, a művészeteket alulértékelő társadalmi értékrend befolyással bírjon az alkotási folyamatra, művekre. "A művészeknek hinniük kell benne, hogy egy rajz képes lehet megváltoztatni a világot".

Az építész-alkotóművész-tervező Eliasson 20 év, alapvetően geometrikus alkotói pályafutás után is hihetetlenül hálás élményként kezeli, hogy szabad gondolkodású művész-alkotóként tevékenykedhet.

A "Riverbed" című, 2014-ben a Louisiana Múzeumban megrendezett kiállítása keretében a felcseréli a viszonyt a természeti kültér és a művészi beltér között, rávilágít a természetes és az épített környezetünk viszonyára, metszetére.

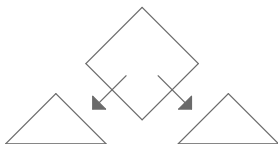

Riverbed - Olafur Eliasson

Eliasson megtapasztaláson alapuló megjelenítései azért tudnak beteljesülni, mert az installációban felfedi a módszert, mellyel az illúzió valóságossá válik a befogadó számára. Ilyen a The Weather Project c. alkotása is. Minden pillanatában realizálható, hogy a kifejtett fényjáték és vizuális hatás a gondosan pozícionált és valóságos mechanikai elemek által hogyan válik a tudatunk értelmezhető képzetévé. Az installáció szándékosan kerüli a kulturális beállítottság vagy más különbözőségeken alapuló befogadói megítélést, és egy közös metszetet, az időjárást állítja a párbeszéd középpontjába. Az időjárás talán a leghangsúlyosabb tényező, mely befolyásolja hangulatunkat, és specifikálja a minket körülvevő életteret. Az installáció fontos része maga a tér, a helyszíni adottságok: az egykori turbina csarnok végében elhelyezett félgömb szerkezet a mennyezet alá helyezett tükörsík által válik teljes gömbbé – mint a nap – és ezáltal a rendelkezésre álló belter megduplázódik, átalakul. A csarnok egész terét színezett ködfátyol lepi el. Az így végtelennek tűnő diffúz hatás a vakító fényt napként jeleníti meg, melyre tekintve a szem szinte pulzálni kezd. Az előre programozott ködszórás, mint general felhőkép a művész időjárás előrejelzésekként változtatható. Az alapvetően sárgás narancs neonfények a színhőmérséklet és a fényerő által a teret a szem számára a látóteret egy monokróm környezetként "ábrázolja". A Weather Project tehát tulajdonképpen egy anyagmentes ál-világot hoz létre, egy hamisan megduplázott térben. Amint a köd eloszlik a teremben, a trükk a befogadó számára is könnyen olvasható: a szerkezet kirajzolódik, a mennyezeti tükörlapok a látogatókat vetítik vissza, amint azok a mennyezetet szemlélik. A mérnöki befolyásolt vizuális élmény tehát képes megváltoztatni az adott térrel kapcsolatos megítélésünket, a benne átélt élethelyzetet.

The Weather Project - Olafur Eliasson

Utópiák

világkép, igény, modell

MIES VAN DER ROHE

A Lafayette Park az egyik legsikeresebb, 1956-63 között végrehajtott városrehabilitációs projekt (egyben az egyik első tudatos, "versenyszerű" városmegújítási próbálkozás az Egyesült Államokban), amelynek köszönhetően egy korábbi lerobbant városrészt, a 'Black Bottom' nevű elszlömösödött munkásnegyedet sikerült élhetőbbé tenni. A munka során van der Rohe a neves városépítésszel, Ludwig Hilberseimmerrel és Alfred Caldwell tájtervezővel dolgozott együtt. Az épületek így egyszerre mentőit a közérdek megtestesülésének és a közelmúlt gazdasági válságának.

A lakópark a középosztály számára készült. Az épületek építészeti megfogalmazásán felül, van der Rohe az anyagi keretek miatt nem használhatott premium anyagminőségeket és építőanyagokat. Az egymás mellé soroltság, illetve a lakótornyok zsúfoltsága az egész terület koncepcionális megfogalmazásával oldódik fel, a tervezők ugyanis előremutató, átgondolt, és a potenciális vásárlók számára vonzó stratégiával tervezték meg.

A komplexum egy- illetve kétszintes lakóegységekből, egy kisebb kereskedelmi központból, két magasházból és magából a parkból áll. A tervező az autók terjedését és az ezzel kapcsolatos jövőképet jól vízionálta: a gépjárműveket a földfelszín alá szorította, a lakóegységekkel élő gyermekek a közeli iskolába így közlekedési út keresztezése nélkül jutnak el, növelve ezzel a szülői biztonságérzetet és szabadságot. A házak köré a békés természetet sugalló, tágas, szétaprózó túltervezéstől mentes zöldfelületeket alakítottak ki.

La Fayette Park, Detroit - Mies van der Rohe, Ludwig Hilberseimmerrel és Alfred Caldwell

Az apartman tornyokat – két üveg-acél épület – a maguk 585 lakásával korábban már kiürítették, és később, 2012-ben a Lakásügyi és Városfejlesztési Hivatal elárverezte. A helyzet külön érdekességét, a park koncepciójának sikerességét és máig, 50 év távlatában is érvényes állításait többek mellett a szokatlan vásárlási, megóvó lépések is sugallják, a város ismert gazdasági helyzete és állapota ellenére: a hivatal szigorú feltételeket szabott a vevő felé: a vételáron felül 10 millió dollárt rá kell költeni a házra, végrehajtva egy minden részletre kiterjedő, alapos felújítást, amelyet egy 80 oldalas listában foglaltak össze az illetékesek. Garanciaként le kell tenni egy 2,5 millió dolláros letétet is, arra az esetre, ha nem haladnának megfelelően a felújítási munkálatok.

La Fayette Park, Detroit - Mies van der Rohe, Ludwig Hilberseimmerrel és Alfred Caldwell

BAT'A - ZLÍN

A jövőképek utópisztikus megnyilvánulására remek tanulmány Zlín. A 20. század hajnalán véghezvitt városléptékű beavatkozás, tekintve annak politikai, társadalmi, gazdasági háttérét, és a jelenben való utóéletét, valamint örökségét, érdekes példa lehet korai – a gazdasági struktúráltságból is fakadó – tervezési stratégiák modellszerűségére.

A Csehországban található Zlín város nevezetes a 10.000 diákot számláló Thomas Bat'a Egyeteméről, ugyanakkor építészeti szempontból kiemelkedően érdekes az az építészeti hagyaték, melyet a híres cipőgyáros egykor a dinamikusan fejlődő és bővülő ipari fejlesztései, valamint a kapcsolódó szociális élet kiszolgálására álmódott meg, és hozott létre. A város máig büszkélkedik pezsgő szociális és kereskedelmi életével. A Bat'a cipőgyár az 1920as években teljesedett ki egy tökéletes szimbiózist sugárzó iparvárossá, melyben a hétköznapi élet és a munka egymás részei és kiegészítői. A gazdag építészeti és emellett intellektuális örökség máig érzékelhető és megtapasztalható.

Zlín elsődleges példa lehet egy olyan élettérre, melyben a munkahely mellett az élet több alapvető szegmense – úgy mint lakhatás, oktatás, szabadidő – összefonódva fejlődik és alakul a kitűzött cél érdekében, hogy minnél gazdaságosabban és modellszerűbben kövesse a gyorsan növekvő és bővülő cipőgyár igényeit. A modell relevanciája korunk várostervezői és építészei számára kiértékelendő, de az bizonyos, hogy a modernitás szellemében megépült Zlín városa máig egyedülállónak számít Európában. A fejlesztés motorjaként működő Bat'a gyár a Henry Ford által elsőként alkalmazott futószalagos gyártási technológia alkalmazásával, a termékek minőségére alapozva, gyorsan világhírűvé vált.

Mai tekintetben az itt tapasztalt szociális utópista hozzáállás kérdéseket vet fel, de a fordizmus, az építészeti minőség és a szerkezeti újraértelmezések mellett mindenképp a létrejött örökség alappillérenek tekinthető.

Építészeti örökség, Zlín

IRODALOMJEGYZÉK

Kiss Éva : Térszerkezeti és Funkcionális változások Budapest ipari területein 1989 után – Tér és Társadalom 13. évf. 1999/4. 119-134. p.

Kirády Rita Rebeka : Ipari épületek rehabilitációja - Doktori Értekezés, Mome, 2009

European Europe : Reconnections - Reshaping shared spaces. European, 2012

Kolossa József : Építészeti jel – Építészet, mint jel – Doktori Értekezés. BME, 2007

Lina Streeruwitz / Bernd Vlay : eUropean Urbanity, Identity/Uses/Connectivity. Bécs, 2012

Szépe György, Horányi Özséb : A jel tudománya / Szemiotika. General Press Kiadó, 2005

a+t : RECLAIM Remediate Reuse Recycle, 2012

Marc Augé : Nem-helyek. Bevezetés a szürmodernitás antropológiájába. Múcsarnok, 1992

Csath Magdolna : Stratégiai tervezés és vezetés a 21. Században. Nemzeti Tankönyvkiadó, 2004

Dr. Fekete Jenő György : Környezetstratégia. 2011

Engberg-Pedersen, Anna (szerk.) : Studio Olafur Eliasson. An Encyclopedia. Taschen, 2012

Lars Müller Publishers : Sense of the city. 2005

Berkecz Balázs (szerk.) : A kulturális negyed, mint városfejlesztési stratégia/The Cultural Quarter, as an urban development strategy. Pécs, 2007

Petzet, Muck, Heilmeyer, Florian (szerk.) : Reduse. Reuse. Recycle. Architecture as Resource. German Pavilion 13th International Architecture Exhibition La Biennale di Venezia 2012, Hatje Cantz Verlag, Ostfildern, 2012

Charles Waldheim : Hilberseimer / Mies van der Rohe – Lafayette Park Detroit. Prestel, 2004

Elemental : Incremental housing and participatory design manual. Hatje Cantz, 2012

Jan Gehl : Élhető városok. Terc, 2014

Nagy Iván DLA Doktori értekezés : Modern építészet / Modernitás 2.0. BME, 2013

ONLINE IRODALOMJEGYZÉK

Lacaton & Vassal

http://www.rieglerriewe.co.at/projects/ec_kato/e.html

<http://www.lacatonvassal.com/index.php?idp=61#>

<http://www.lacatonvassal.com/index.php?idp=19#>

<http://www.lacatonvassal.com/index.php?idp=55#>

<http://www.lacatonvassal.com/index.php?idp=16>

Riegler Riewe - Silesian Museum

http://www.rieglerriewe.co.at/projects/ec_kato/e.html

Riegler Riewe

http://www.rieglerriewe.co.at/info/pb_inf.html

Olafur Eliasson Gives Advice to Young Creatives

<http://www.archdaily.com/575727/video-olafur-eliasson-on-advice-to-young-creatives/>

<http://olafureliasson.net/archive/exhibition/EXH101069/the-weather-project>

Utopia of Modernity: Zlín. Symposium

<http://www.projekt-zipp.de/en/zlin/zlin/>

Mies van der Rohe - Lafayette Park, Detroit

<http://www.miessociety.org/legacy/projects/lafayette-park/>

<http://miesdetroit.org/The-Planning>

<http://www.jamesgriffioen.net/index.php?/photography/lafayette-park-detroit/>

<http://www.archdaily.com/455524/ad-classics-lafayette-park-mies-van-der-rohe/>